

Egenkontrollprogram för försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Enligt 5 kap.17 § Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088)

Värt att veta om egenkontrollprogram

Du som tänker sälja elektroniska cigaretter (e-cigaretter) och påfyllningsbehållare till konsumenter ska utöva egenkontroll över att försäljningen sker i enlighet med bestämmelserna i lagen om tobak och liknande produkter (2018:2088) och Förordning om tobak och liknande produkter (2019:223). Du ska dokumentera kontrollen av verksamheten i ett egenkontrollprogram som är anpassat för din verksamhet. Det är näringsidkaren, det vill säga du som äger verksamheten, som ansvarar för att det finns ett egenkontrollprogram. Programmet bör bland annat beskriva försäljningsställets rutiner för att kontrollera ålder och märkning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare.

Ett egenkontrollprogram fungerar som ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen och är ett viktigt underlag för kommunen vid en tillsynskontakt. När du anmäler försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare till kommunen ska du samtidigt bifoga en kopia av ditt egenkontrollprogram.

1. Försäljningsställe

| | | |
|-----------------------------|-----|-----------------|
| Namn på försäljningsstället | | |
| Adress | | |
| Postnr | Ort | Antal anställda |
| E-post | | Telefon/mobil |

2. Ägare

| | |
|--|---------------|
| Firmanamn (AB, HB, enskild firma etc.) | Kontaktperson |
| Person-/Organisationsnummer | |

Nedan följer ett förslag på vad ett egenkontrollprogram kan innehålla. Hjälptexten under rubrikerna beskriver lagens försäljningsregler och kryssrutorna är förslag på rutiner som kan vara ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen.

Information om åldersgränsen 18 år

För att informera om förbudet att sälja eller lämna ut e-cigaretter och påfyllningsbehållare till någon som inte har fyllt 18 år ska ni ha minst en tydlig och klart synbar skylt på försäljningsstället. Skylten ska normalt sett placeras vid kassan för att uppfylla kravet på att vara tydlig och klart synbar. Det finns inget som hindrar att ni placerar fler skyltar på andra platser på försäljningsstället.

3. Var är skyltar eller dekaler om åldersgräns placerade på försäljningsstället?

- | | |
|--|---------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Vid kassan | <input type="checkbox"/> Annat: |
| <input type="checkbox"/> På entrédörren | |
| <input type="checkbox"/> På skyltfönster | |
| <input type="checkbox"/> På varuautomat/beställningsterminal | |

Åldersgräns och ålderskontroll

Den som säljer e-cigarett och påfyllningsbehållare ska vara säker på att kunden har fyllt 18 år. Personen som säljer eller lämnar ut varan, exempelvis expediten i kassan, är personligen ansvarig för att ingen under 18 år får köpa e-cigarett eller påfyllningsbehållare. Det betyder att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet säljer till någon som inte har fyllt 18 år kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om kassapersonalen är osäker på kundens ålder ska de begära legitimation.

Det kan vara svårt att enbart genom utseendet bedöma en ungs ålder. Ett sätt att försäkra sig om att en person fyllt 18 år är att begära legitimation av alla som ser ut att vara under 25 år. Om kunden inte har fyllt 18 år får e-cigarett eller påfyllningsbehållare inte säljas. Varan får heller inte lämnas ut om det finns särskild anledning att tro att den kommer att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år.

4. Vilka rutiner finns för ålderskontroll på försäljningsstället?

- Om vi är osäkra på om kunden har fyllt 18 frågar vi efter legitimation.
- Vi kontrollerar kundens ålder via födelsedata på legitimationen.
- En ålderssticka (dekal) finns för att underlätta ålderskontrollen.
- Vi rekommenderar att personalen begär legitimation av alla kunder som ser ut att vara under _____ år.
- Om kunden inte kan visa att han eller hon är över 18 år nekar vi köp.
- Om kunden inte visar legitimation på begäran nekar vi köp.
- Om personalen misstänker att e-cigarett eller påfyllningsbehållare är avsedda för någon som är under 18 år nekar vi köp.
- Om kunden är påstridig tillkallas en chef eller annan ansvarig personal.
- Annat:

5. Vilka rutiner finns för ålderskontroll om försäljningen sker via automat, postorder, internet eller liknande?

- Detta är inte aktuellt.
- Polletter eller liknande till en automat säljs i kassan där personalen gör ålderskontroll.
- Vid köp i automat kontrolleras åldern via bankkort eller liknande.
- Automaten är placerad så att den kan bevakas så att den kan kontinuerligt.
- Ålderskontroll vid köp på internet görs via bankkort eller liknande.
- Försändelser via post skickas med rekommenderat brev, mottagningsbevis, personlig utlämning eller liknande.
- Försändelser via post innehåller uppgifter om att varan eller produkten inte får lämnas ut till någon som inte har fyllt 18 år.
- Annat:

6. Har ni någon rutin för att följa upp hur personal hanterar krav på ålderskontroll?

7. På vilket sätt hanterar ni problematiska situationer, exempelvis om kunden inte kan visa legitimation?

- Vi informerar personalen om risker som kan uppstå i samband med försäljning av e-cigarett och påfyllningsbehållare samt ger förslag på hur dessa kan hanteras.
- Vi utbildar personalen i konflikthantering som inkluderar information om åldersgräns och ålderskontroll.
- Annat:

Utbildning och information till personal

En näringsidkare som säljer e-cigarett och påfyllningsbehållare ska se till att personalen har den kunskap som behövs kring försäljningen. Det är näringsidkarens ansvar att bestämmelserna följs men kassapersonalen har också ett eget ansvar vid försäljningen. Det är därför viktigt att all personal som arbetar i kassan och lämnar ut e-cigarett och påfyllningsbehållare känner till sitt personliga straffansvar i samband med försäljningen.

8. På vilket sätt informeras eller utbildas personal om kravet på ålderskontroll, deras personliga straffansvar och övriga bestämmelser vid försäljning av e-cigarett och påfyllningsbehållare?

- Vid anställning av ny personal.
- Personalmöten
- Intern utbildning
- Extern utbildning
- Informations- och utbildningsmaterial
- Annat:

9. Hur ofta informeras eller utbildas personal om kravet på ålderskontroll och om övriga bestämmelser vid försäljning av e-cigarett och påfyllningsbehållare?

- Vid anställning av ny personal.
- Minst en gång per år.
- Vi använder en tabell för att notera tidpunkterna för information och utbildning till personalen (se bilaga 2)
- Annat:

Särskilt stöd till ung personal

Det finns inget ålderskrav för den som står i kassan och säljer e-cigarett och påfyllningsbehållare till kunden. Däremot måste kassapersonalen vara införstådd med lagen och ha en reell möjlighet att vägra sälja varorna till den som inte är 18 år. I många fall är detta svårt för ung personal.

10. Vilket särskilt stöd ger ni till ung personal för att hantera svåra situationer i samband med försäljning av e-cigarett och påfyllningsbehållare?

- Vi säljer e-cigarett och påfyllningsbehållare i en särskild kassa med erfaren personal
- Ung personal kan få stöd från erfaren personal under hela arbetstiden.
- Ung personal får extra utbildning och stöd för att hantera svåra situationer.
- Annat:

Information om kontrollköp

Kommunen har rätt att göra kontrollköp för att testa om försäljningsställen har bra rutiner för sina ålderskontroller. Det innebär att en person som har fyllt 18 år och ser ung ut testar om det går att handla e-cigarett och påfyllningsbehållare utan att visa legitimation. Syftet är att förbättra rutinerna för ålderskontroll.

Kom ihåg att informera din personal att ert försäljningsställe kan få besök av någon som gör ett kontrollköp!

Krav på information m.m.

En e-cigarett är en produkt som kan användas för konsumtion av nikotinånga via ett munstycke, eller beståndsdel av den produkten, inbegripet en patron, en tank och anordningen utan patron eller tank.

Påfyllningsbehållare är en behållare som innehåller vätska som innehåller nikotin och som kan användas för att fylla på en elektronisk cigarett. Utformningen och placeringen regleras i lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (2017:425) samt förordning (2017:429) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. E-cigarett och påfyllningsbehållare som är omärkta eller felaktigt märkta, eller saknar informationsblad får inte tillhandahållas till försäljning.

11. Har ni någon rutin för att kontrollera och säkerställa att förpackningar till e-cigarett och påfyllningsbehållare är korrekt märkta?

- Vi utbildar personalen om hur e-cigarett och påfyllningsbehållare ska vara märkta.
 - Vi kontrollerar att varorna är korrekt märkta i samband med inköpet.
 - Vi kontrollerar att varorna är korrekt märkta i samband med uppackning i butiken.
 - Om märkningen av varorna ser annorlunda ut så gör vi en extra kontroll.
 - Om varorna inte är korrekt märkta så tar vi bort dem från försäljningsstället och kontaktar leverantören.
- Annan åtgärd:

Avvikelse

Du ska ha kontroll över din försäljning och även se till att din personal följer bestämmelserna. Det är viktigt att du åtgärdar brister som kan uppstå. Om bestämmelserna i lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare eller anslutande föreskrifter inte följs kan kommunen förbjuda dig att sälja e-cigarett och påfyllningsbehållare under en viss tid. Som ett stöd för dig själv kan du dokumentera vilka åtgärder du gjort, om en brist uppstår. Då blir det också lättare för dig att följa upp om bristen har rättats till.

12. Vilka åtgärder tas om det uppstår brister, såsom att bestämmelser i lagen eller att egenkontrollprogrammet inte följs?

- Personalen får en genom gång av försäljningsbestämmelserna.
- Vi tar kontakt med kommunen för att få informationsmaterial.
- Erfaren personal får särskilt ansvar för försäljning av e-cigarett och påfyllningsbehållare och för att stödja oerfaren personal.
- Annat:

Marknadsföring

Det är endast tillåtet att marknadsföra e-cigarett eller påfyllningsbehållare inne på försäljningsstället genom att tillhandahålla e-cigarett eller påfyllningsbehållare till försäljning och genom kommersiella meddelanden i e-cigaretters eller påfyllningsbehållares närhet. Meddelandena får inte vara påträngande eller uppsökande och de får inte uppmana till bruk.

12. Har ni någon rutin för att kontrollera att marknadsföringen på försäljningsstället är tillåten?

Om reglerna inte följs

Om bestämmelserna i lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare eller anslutande föreskrifter inte följs kan kommunen förbjuda dig att sälja elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare under en viss tid eller besluta om administrativa sanktioner mot dig som näringsidkare.

Personuppgifterna i denna blankett registreras och sparas i kommunens dataregister enligt dataskyddsförordningen. För ytterligare information se kommunens hemsida.

Underskrift

| | |
|-------------------|-------------------------------------|
| Datum | Underskrift (behörig firmatecknare) |
| Namnförtydligande | |

Utdrag ur lag om tobak och liknande produkter (2018:2088)

15 § En näringsidkare som har säte eller fast driftställe för näringsverksamhet i Sverige får inte bedriva detaljhandel med elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare utan att först ha anmält försäljningen till den kommun där försäljningen ska ske.

16 § En näringsidkare får inte bedriva gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare utan att först ha registrerat försäljningen hos Folkhälsomyndigheten och fått registreringen bekräftad. Bekräftelsen ska lämnas skyndsamt.

17 § Den som bedriver försäljning enligt 15 eller 16 § ska utöva egenkontroll över försäljningen och hanteringen i övrigt av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och se till att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

Till anmälan om försäljning enligt 15 § eller registrering enligt 16 § ska egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens och Folkhälsomyndighetens tillsyn bifogas. Ändrade uppgifter ska utan dröjsmål anmälas till kommunen respektive Folkhälsomyndigheten.

Berörda myndigheter

Folkhälsomyndigheten är central tillsynsmyndighet för frågor kring ålderskontroll och varningstexter. *Länsstyrelsen* ansvarar regionalt inom länet för samordning och tillsyn. *Kommunen och Polismyndigheten* ansvarar lokalt för omedelbar tillsyn över handeln med e-cigaretter och påfyllningsbehållare. *Konsumentverket* är central tillsynsmyndighet för frågor kring marknadsföring. *Skatteverket* ansvarar för frågor kring beskattning. I vissa fall är dock *Tullverket* beskattningsmyndighet. *Tullverket* ansvarar bland annat också för kontroll av åldersgräns vid införsel från EU-land och import från ett tredje land.

Mer information

För mer information om lag om tobak och liknande produkter (2018:2088) och anslutande föreskrifter, kontakta din kommun eller sök på Folkhälsomyndighetens hemsida www.folkhalsomyndigheten.se

Åldersgränsdekaler samt utbildnings- och informationsmaterial om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare finns att beställa på Folkhälsomyndighetens webbplats www.folkhalsomyndigheten.se
